

รูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส ที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดไชยวัฒนาราม

เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

THE TELEVISION DRAMA MEDIA BUPPESANNIVAS THAT EFFECTIVELY INFLUENCE THE
BEHAVIOR OF TOURISTS IN CULTURAL TOURISM AT CHAIWATTHANARAM TEMPLE FOR
EFFECTIVE COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT

สถิตย์ กิตติสงคราม¹

Satid Kittisongkram

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษารูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส ที่มี
ประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดไชยวัฒนาราม
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่
มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเดินทาง
มาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
ความสามารถของนักแสดง

ประชากรและการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ 400 คน จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยกลุ่ม
ตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดไชยวัฒนาราม ตัวแปรในการศึกษา ตัวแปร
ต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตัวแปรตาม
ได้แก่ รูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาพฤติกรรมในการเดินทางมา
ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย สถิติที่ใช้
วิเคราะห์ผลข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน t-test
และ One Way ANOVA

ผลการวิจัยสรุป (1) สมมุติฐานปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง
(ร้อยละ 61.30) อายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 32.00) สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 50.30) การศึกษาระดับปริญญา

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดสมุทรสาคร e-mail: khunsatid@hotmail.com

ตรี (ร้อยละ 42.80) อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 27.50) และรายได้ 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 38.30) (2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรูปแบบละครโทรทัศน์ที่น่าเสนอที่ชมมากที่สุด คือ ละครเรื่องยาว 30 ตอนจบ (ร้อยละ 59.30) ประเภทเนื้อหาของละครโทรทัศน์ที่ชมมากที่สุด คือ ละครตลกเบาสมอง (ร้อยละ 31.80) จำนวนวันที่รับชมละครโทรทัศน์ก็วันต่อสัปดาห์ คือ ทุกวัน (ร้อยละ 39.80) ช่วงเวลาที่เปิดรับชมละครโทรทัศน์มากที่สุด คือ 18.01-22.30 น. (ร้อยละ 85.80) ชื่อเรื่องละครเกี่ยวประวัติศาสตร์ที่รับชมมากที่สุด คือ บุพเพสันนิวาส (ร้อยละ 91.00) และ ประโยชน์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ทำให้ผ่อนคลายจากการทำงาน (ร้อยละ 26.50) (3) ระดับพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวละคร โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ละครโทรทัศน์, บุพเพสันนิวาส, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วัดไชยวัฒนาราม

ABSTRACT

This research study focused on the television drama media that effectively influence behavior in cultural tourism at Chaiwatthanaram temple for effective community economic development in the cultural center at Wat Chaiwatthanaram. Its purpose was to study the mode of broadcasting television drama effectively to develop an effective community economy and the perception model influencing behavior in traveling to Wat Chaiwatthanaram and to study the physical environment factors and the actors' talent.

The sample used in this study were 400 tourists who came to visit Wat Chaiwatthanaram. The independent variables were personal factors, such as gender, age, education level, occupation, income, marital status, and other variables, including the type of broadcasting, effective television drama and behavioral tourists at Wat Chaiwatthanaram and the dependent variable was the developing of a community economy. A questionnaire was used as a research tool. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and hypothesis analysis by t-test and one-way ANOVA.

It was found in the analysis of demographic factors that most of the sample were female (61%), from 30-39 years old (32%), were of single marital status (50%), had gained a bachelor's degree (42%), were in private business (27%) and had a monthly income of between 10,000-20,000 baht (38%). Most of the sample watched 30-minute dramas (59%), the most common type of television drama was comedy (31%), weekly television is daily (39.80%), 85% of the sample watched television drama, favorite watched drama was Bhumibolen (91%), and the benefits gained from television drama were relaxation from work (26%). Secondly, the average score for developing a community at Wat Chaiwatthana was at the highest level. Finally, the factors affecting the behavior of the characters overall were at the highest level.

Keywords: Television Drama, Buppesannivas, Cultural tourism, Chaiwatthanaram temple

บทนำ

ละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส เป็นละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นละครที่มีเนื้อหาสาระที่แทรกความทันสมัยจึงทำให้ละครเรื่องนี้มีความสนุกสนาน รวมไปถึงการกำกับการแสดงและฝีมือการแสดงของนักแสดงที่ถ่ายทอดออกมาอย่างดี และสถานที่ถ่ายทำในละครเรื่องนี้มีความสวยงามน่าที่จะศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทยในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งทำให้ละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส มีการจัดลำดับเป็นอันดับ 1 และมีผู้ชมเข้าไปดูละครย้อนหลังมากที่สุดเป็นอันดับต้นๆ กรมศิลปากรจึงได้จัดทำกิจกรรมวัฒนธรรมสัญจร ตามรอยละครบุพเพสันนิวาส ศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อปลูกกระแสให้นักท่องเที่ยวหันมาให้ความสนใจประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งวัดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดคือ วัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดที่ได้กล่าวและอ้างอิงถึงอยู่ในละครเรื่องนี้ จึงทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการเดินทางไปเยี่ยมชม โดยปกติจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมประมาณวันละ 800-900 คน ซึ่งเมื่อละครเรื่องบุพเพสันนิวาสออกอากาศทำให้นักท่องเที่ยวเข้าชมเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก จัดได้ว่าละครเรื่องนี้ทำให้นักท่องเที่ยวตื่นตัวหันกลับมาสนใจประวัติศาสตร์ชาติไทยและท่องเที่ยวโบราณสถาน ทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจและชุมชน อาทิ ชาวบ้านเปิดบ้านบริการเป็นที่จอดรถ เปิดร้านเช่าชุดไทยให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนเพื่อถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก ร้านค้าเล็กๆ ก็มีรายได้เพิ่มจากการขายเครื่องดื่ม

ร้านอาหารต่างๆ ก็คึกคักมากโดยเฉพาะเมนูตามบทธละคร เช่น กุ้งเผา มะม่วงน้ำปลาหวาน ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ จึงทำให้เศรษฐกิจและคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามอีกด้วย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักสำคัญของประเทศที่สร้างรายได้และความสมดุลในระบบเศรษฐกิจมหภาค เฉพาะในปี 2556 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้มากถึง 348,877 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ถึงร้อยละ 12.70 สะท้อนถึงพัฒนาการและการเติบโตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557, หน้า 8) อนึ่ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี 2557 ด้วยแผนการตลาด เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศตลอดทั้งปี ประมาณรายได้ 700,000 ล้านบาท และจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 136.8 ล้านคนครั้งต่อปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) และในปี 2558 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคาดการณ์ว่ารายได้จะเพิ่มขึ้นสูงกว่าปี 2557 ถึงร้อยละ 14 หรือ 2.2 ล้านล้านบาทจากตลาดการท่องเที่ยวต่างประเทศ 1.4 ล้านล้านบาท และตลาดการท่องเที่ยวในประเทศ 0.8 ล้านล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภูมิภาคภาคกลาง, 2558) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง ในพื้นที่ 19 จังหวัดภาคกลาง ครอบคลุมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 8 แห่ง รวมถึง สำนักงานพระนครศรีอยุธยา กำหนดเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 5.0 ล้านคนต่อปี ประมาณรายได้ 9,087 ล้านบาท ตรงกับสโลแกนว่า “เที่ยวเมืองเก่าเล่าประวัติศาสตร์” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภูมิภาคภาคกลาง, 2556)

“พระนครศรีอยุธยา” เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่างที่มีความโดดเด่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกจากยูเนสโก (UNESCO) หรือองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวัดและศาสนสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับความนิยมอย่างมากแต่ยังมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างวัด ชุมชน สังคมภาคธุรกิจค่อนข้างน้อยควรจะดำเนินไปด้วยกันอย่างสมดุลและไม่เสียภาพลักษณ์และดำเนินการอยู่ในขอบเขตธุรกิจที่เหมาะสม

ดังนั้น จากเหตุและที่มาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบสื่อละครทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไชยวัฒนาราม ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อทัศนคติในการท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด และ

ศาสนสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจชุมชน เพื่อสร้างสรรค์และเอื้อประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มอย่างสมดุลมีคุณภาพและต่อเนื่องตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อศึกษารูปแบบการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความสามารถของนักแสดง
4. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผล จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส ที่มีประสิทธิภาพที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดไชยวัฒนารามเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผล รูปแบบการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความสามารถของนักแสดง และเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผล จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสำรวจเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่กำหนดขึ้น โดยระบุปัญหาสำหรับการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์และตั้งสมมุติฐานเพื่อทดสอบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ขอบเขตการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่วัดไชยวัฒนาราม จำนวน 400 คน กำหนดขนาดของตัวอย่างด้วยการใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ เครจซี่

และมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05
ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงต่างๆ และ
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาสร้างแบบสอบถาม

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมา
ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนารามที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจาก ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทั้งในประเทศและ
ต่างประเทศเพื่อรวบรวมข้อมูล และรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ แบบสอบถาม
โดยให้เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. นำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทุกด้าน โดยเขียนข้อความคำถามต่างๆ
ให้สอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องพร้อมทั้ง
แนะนำและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน
5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) และ
นำค่าของคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญนี้ความสอดคล้อง (Index of Congruence) โดยจะคัดเลือกคำถามที่มีค่าดัชนี
ความสอดคล้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการแก้ไขทุกข้อคำถามใน
แบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญจนได้ ค่า IOC เท่ากับ 1.0 ในทุกข้อคำถาม

4. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

5. แก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามที่ได้และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อที่จะได้ไปเก็บ
ข้อมูล

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ
ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 ชุด จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น
(Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งจะคัดเลือก
คำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 ขึ้นไป

7. ปรับปรุงแบบสอบถาม แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อรวบรวมข้อมูลครบจำนวนแล้ว จึงนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ตามหลักสถิติต่อไป

ผู้วิจัยวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดย

1. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ก่อน
2. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding) เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ ใช้วิธีการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) โดยแสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และ

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวละคร พฤติกรรมการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชน ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยว วัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน t-test และตัวแปรที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.30) อายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 32.00) สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 50.30) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 42.80) อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 27.50) และ รายได้ 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 38.30)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรูปแบบละครโทรทัศน์ที่น่าเสนอที่ชอบดูมากที่สุด คือ ละครเรื่องยาว 30 ตอนจบ (ร้อยละ 59.30) ประเภทเนื้อหาของละครโทรทัศน์ที่ชอบดูมากที่สุด คือ ละครตลกเบาสมอง (ร้อยละ 31.80) จำนวนวันที่รับชมละครโทรทัศน์สัปดาห์ คือ ทุกวัน (ร้อยละ 39.80) ช่วงเวลาที่เปิดรับชมละครโทรทัศน์มากที่สุด คือ 18.01-22.30 น. (ร้อยละ 85.80) ชื่อเรื่องละครเกี่ยวประวัติศาสตร์ที่รับชมมากที่สุด คือ บุพเพสันนิวาส (ร้อยละ 91.00) และ ประโยชน์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ทำให้ผ่อนคลายจากการทำงาน (ร้อยละ 26.50)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวละคร พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวละครโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานที่ตามธรรมชาติมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.49) รองลงมาคือ สถานที่ถ่ายทำทางประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.48) ต่อมาคือความสามารถของนักแสดง ตัวละคร พระเอก-นางเอก บทละคร-เนื้อเรื่อง ผู้กำกับการแสดง เพลงประกอบละคร รองตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สตูดิโอ จัดฉาก (ค่าเฉลี่ย 4.05)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า พฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย เพื่อชมศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) รองลงมาคือ เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อชมโบราณสถานโบราณวัตถุ สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ไทย (ค่าเฉลี่ย 4.50) ต่อมาคือ เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อทำบุญไหว้พระเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทางมาท่องเที่ยว เพราะละครเรื่องบุพเพสันนิวาส เดินทางมาท่องเที่ยว ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เดินทางมาท่องเที่ยว เพราะมีความน่าดึงดูดและน่าสนใจ เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อผ่อนคลายและพักผ่อน หย่อนใจ รองตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดและวันหยุดราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.27)

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชน พบว่า ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) รองลงมาคือ ชาวบ้านในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.55) ต่อมาคือ ร้านอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่สามารถจำหน่ายได้เพิ่มมากขึ้น มีบริการให้เช่าชุดไทยแก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน ชาวบ้านให้บริการที่จอดรถเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน สามารถจำหน่ายของที่ระลึกหรือของฝากในชุมชนได้จำนวนเพิ่มมากขึ้น บริการรับถ่ายภาพให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างรายได้ รองตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ธุรกิจบ้านพักในชุมชนมียอดจองเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.31)

ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 “ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ” พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษาสูงสุด และด้านรายได้ต่อเดือน มีผลต่อรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมา

ท่องเที่ยวฯ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพ และด้านอาชีพ มีผลต่อรูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 30-39 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ 10,000-20,000 บาท
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรูปแบบละครโทรทัศน์ที่น่าเสนอที่ชอบดูมากที่สุด คือ ละครเรื่องยาว 30 ตอนจบ ประเภทเนื้อหาของละครโทรทัศน์ที่ชอบดูมากที่สุด คือ ละครตลกเบาสมอง จำนวนวันที่รับชมละครโทรทัศน์สัปดาห์ คือ ทุกวัน ช่วงเวลาที่เปิดรับชมละครโทรทัศน์มากที่สุด คือ 18.01-22.30 น ชื่อเรื่องละครเกี่ยวประวัติศาสตร์ที่รับชมมากที่สุด คือ บุพเพสันนิวาส และประโยชน์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ทำให้ผ่อนคลายจากการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมทินี ทองศรีเกตุ (2556) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 15-18 ปี รองลงมาคืออายุระหว่าง 19-22 ปี อยู่ในระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. มีรายได้ไม่น้อยกว่า 5000 บาท ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูละครโทรทัศน์ พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนโทรทัศน์ 1 เครื่อง และดูละครโทรทัศน์ ดูโทรทัศน์ที่บ้าน ใน 1 สัปดาห์ดูละครทุกวัน ส่วนใหญ่ดูละครโทรทัศน์เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดูละครโทรทัศน์กับครอบครัว พูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวบ่อยครั้งถึงเรื่องราวในละครโทรทัศน์ทั้งขณะชมและเวลาอื่นๆ ดูตามที่คนอื่นเปิด
3. เพื่อศึกษารูปแบบการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย และเดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อชมศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ เดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ไทย ต่อมาคือ ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวฯ เพื่อทำบุญไหว้พระเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทาง

มาท่องเที่ยว เพราะละครเรื่องบุพเพสันนิวาส เดินทางมาท่องเที่ยว ในครั้งนี้ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งมีความน่าดึงดูดและน่าสนใจ เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อผ่อนคลายและพักผ่อน หย่อนใจ รองมาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จะเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดและวันหยุดราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ สอสูงศ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ผลการศึกษา พบว่า ในกระบวนการผลิตรายการดังกล่าวมีเป้าหมายในการผลิตรายการเพื่อมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาให้ตรงตามความต้องการของผู้ชมส่งเสริมความรู้เพื่อให้เกิด ความเข้าใจ และต้องการการได้รับการยอมรับจากผู้ชมรายการ ผู้ชมเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทางรายการนำเสนอและก่อให้เกิดกระแสสังคมในการพูดถึงเนื้อหาของรายการที่สื่อออกไป

4. เพื่อศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความสามารถของนักแสดง พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวละครโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานที่ตามธรรมชาติมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ สถานที่ถ่ายทำทางประวัติศาสตร์ ต่อมาคือ ความสามารถของนักแสดง ตัวละคร พระเอก-นางเอก บทละคร-เนื้อเรื่อง ผู้กำกับการแสดง เพลงประกอบละคร รองมาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สตูดิโอ (จัดฉาก) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา เปี่ยมการณ (2549, หน้า 1-5) พบว่า องค์ประกอบของละครวิทยุโทรทัศน์ที่นักศึกษาชื่นชอบ และตัดสินใจเลือกรับชมรายการเป็นอันดับแรก คือ ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง รองลงมาเป็นเนื้อหาละครวิทยุโทรทัศน์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และการดำเนินเรื่อง สนุก ตื่นเต้น น่าสนใจ ติดตามไปจนจบเรื่อง ทั้งนี้ เพราะการผลิตรายการละครวิทยุโทรทัศน์ให้ประสบผลสำเร็จ นั่นก็คือ ผู้ชมมีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้ชมยังเป็นตัวชี้วัดการอยู่รอดของธุรกิจละครวิทยุโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี ในยุคปัจจุบัน สำหรับด้านสภาพแวดล้อมมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปิดรับชมรายการละครวิทยุโทรทัศน์ พบว่า ดารานำและนักแสดง มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเปิดรับชมมากที่สุด รองลงมา คือ กระแสความสนใจและเปิดดูการโฆษณาจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพราะสภาพแวดล้อม เป็นเพียงปัจจัยเสริมในการตัดสินใจเลือกเปิดรับชมละครวิทยุโทรทัศน์ โดยกลุ่มตัวอย่างในฐานะผู้รับสาร มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ หลากหลายสื่อได้อย่างอิสระ ผู้รับข่าวสารแต่ละคนมีเวลา มีโอกาส มีความพอใจแหล่งข่าวสาร หรือผู้ส่งสารแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้รับข่าวสารจึงเลือกเปิดรับชมข่าวสารแตกต่างกันไปตามความปรารถนาของผู้รับข่าวสารแต่ละคน (กิตติมา สุรสนธิ, 2546, หน้า 15-17)

สื่อละครทางโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพช่วยเผยแพร่ให้เกิดการรับรู้และสร้างความตื่นตัวให้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมโบราณสถานและวัฒนธรรมประเพณีไทย ซึ่งจะส่งผลให้คนในชุมชนสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนเครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่สื่อละครทางทีวีเพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาต่อไป
2. ปรับปรุงและการเผยแพร่สื่อละครทางทีวีเพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อ และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในกลุ่มธุรกิจ
3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยผ่านสื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์หรือละครไทย เนื่องจากสื่อดังกล่าวค่อนข้างที่จะเป็นที่นิยมในประเทศ
4. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวควรส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยเน้นการใช้ social media ต่างๆ เชิงสร้างสรรค์ผ่านช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เช่น การเชิญชวนนักท่องเที่ยวหรือบล็อกเกอร์ให้รีวิวตามเว็บไซต์ต่างๆ ที่เป็นที่นิยมในประเทศ
5. ผู้ประกอบการในชุมชนควรช่วยกันรักษาโบราณสถานและวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ให้คงอยู่ต่อไป
6. ผู้ประกอบการและคนภายในชุมชนจะต้องช่วยกันพัฒนาอาชีพเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึง ผลของการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ อันก่อให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาการสื่อสารการตลาดมากยิ่งขึ้น
2. ควรปรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้านี้โดยการเพิ่มเติมข้อมูลหรือคำถามที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ควรศึกษาการประเมินประสิทธิภาพการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. ควรขยายขอบเขตในการศึกษาไปปัจจัยอื่นๆ ตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำผลที่ได้มาศึกษา การเผยแพร่สื่อละครทางโทรทัศน์เพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นควรมีการปรับปรุงแนวทางหรือเสริมศักยภาพด้านการสื่อสารในประเด็นใดบ้าง

5. ควรมีการศึกษาในเรื่องของการเผยแพร่สื่อละครเพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละประเภทว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน และเลือกใช้การเผยแพร่สื่อละครเพื่อช่วยกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา สุรสนธิ. (2546). *ความรู้ทางการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรัชญา เปี่ยมการณ. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับชมละครโทรทัศน์*. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลวารสารศาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมทินี ทองศรีเกตุ. (2556). *พฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สาวิตรี สอสูงศ์. (2552). *ศึกษากระบวนการผลิตรายการดีสิบของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ. (2550). *ชีวิตกับนันทนาการ*. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2554, จาก <http://www.brdp.osrd.go.th/forlive/index.htm>
- สุจิตรา พันธุรงค์. (2546). *พฤติกรรมการเปิดรับและความคิดเห็นของกลุ่มวัยรุ่น ที่มีต่อรายการโทรทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ*. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Kerjcie & Morgan. (1970) อ้างถึงใน ธีรวุฒิเอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.